

Mecanismul independent de raportare

Analiza Planului de Acțiune:
Republica Moldova 2023-2025

Open
Government
Partnership

Independent
Reporting
Mechanism

Cuprins

Secțiunea I: Prezentare generală a planului de acțiune 2023-2025	2
Secțiunea II: Angajamente promițătoare în Planul de acțiune al Republicii Moldova 2023-2025	5
Secțiunea III. Metodologie și indicatori IRM	15
Anexa 1. Date privind fiecare angajament în parte	18
Anexa 2: Co-crearea planului de acțiune	19

Declinarea responsabilității: Această publicație a fost realizată cu sprijinul financiar al Uniunii Europene. Conținutul său este responsabilitatea exclusivă a mecanismului independent de raportare (IRM) și nu reflectă neapărat punctele de vedere ale Uniunii Europene. Evaluările IRM sunt efectuate independent în colaborare cu cercetătorii din țară, revizuite de personalul IRM și supravegheate de Grupul Internațional de Experti (IEP) pentru a proteja independența, obiectivitatea și cercetarea bazată pe dovezi.

Secțiunea I: Prezentare generală a planului de acțiune 2023-2025

Cel de-al cincilea plan de acțiune al Republicii Moldova acoperă domeniile prioritare pentru aderarea țării la Uniunea Europeană (UE). Acesta prezintă angajamente promițătoare privind punerea în aplicare a noilor legi privind accesul la informație și îmbunătățirea participării publicului la procesul decizional. Implicarea activă a agențiilor principale și colaborarea consecventă cu societatea civilă vor fi esențiale pentru punerea în aplicare cu succes.

Cel de-al cincilea plan de acțiuni al Republicii Moldova (2023-2025) are șase angajamente. Majoritatea angajamentelor urmează sau extind domeniile de politică acoperite în planurile de acțiune anterioare, cum ar fi accesul la informații, participarea publicului, combaterea corupției și achizițiile publice. Consolidarea capacităților și dezvoltarea competențelor sunt teme transversale pentru toate angajamentele.

Consiliul European a acordat Republicii Moldova statutul de țară candidată la UE la 23 iunie 2022. În decembrie 2023, Consiliul a deschis negocierile de aderare cu Republica Moldova, salutând progresele înregistrate de aceasta în îndeplinirea obiectivelor care decurg din statutul său de țară candidată.¹ De la primirea statutului de candidat, guvernul a adoptat numeroase documente de politică, strategii și planuri de acțiune pentru a se alinia la acquis-ul UE. Necesitatea de a echilibra aceste sarcini a extins capacitățile agențiilor guvernamentale implicate în OGP, iar părțile interesate din guvern și din societatea civilă consideră că procesul OGP este complementar acestor reforme. În același timp, invazia militară pe scară largă a Rusiei în Ucraina a afectat resursele administrației publice, țara confruntându-se cu crize economice și umanitare.² Acești factori interni și externi ar putea distra atenția politică de la procesul OGP în timpul implementării.

Procesul de co-creare a început în mai 2023, odată cu înființarea unui nou Comitet de coordonare (forumul multipartit al țării). Noua comisie diferă în componentă față de comisiile anterioare prin implicarea funcționarilor guvernamentali de nivel înalt, creșterea numărului de membri și reprezentarea echilibrată a societății civile și a guvernului (cinci reprezentanți ai guvernului și cinci reprezentanți ai societății civile). Procesele de co-creare au reflectat recomandările anterioare ale IRM în ceea ce privește stabilirea unui calendar de co-creare, identificarea priorităților potențiale și revizuirea componentei, mandatului și structurii de conducere a comitetului. Cancelaria de Stat a colectat propuneri prin intermediul unui chestionar deschis și a organizat o consultare publică în august 2023 pentru a discuta proiectul planului și a colecta idei suplimentare³. Guvernul și Consiliul Europei au organizat, de asemenea, evenimente cu autoritățile locale cu privire la posibilitățile de implicare în planul național de acțiune OGP și în programul local OGP.⁴

Părțile interesate au apreciat eforturile Cancelariei de Stat în organizarea procesului de co-creare, având în vedere termenul scurt, resursele umane limitate și contextul politic dificil.

PE SCURT

Participare din: 2012
Plan de acțiune analizat: 2023–2025
Număr de angajamente: 6

Prezentare generală a angajamentelor:

Angajamente focalizate pe guvernarea deschisă: 5 (83%)
Angajamente cu potențial substanțial de rezultate: 2 (33%)
Angajamente promițătoare: 2

Domenii de politici:

Reportate din planurile de acțiune anterioare:

- Accesul la informații
- Participarea publicului
- Anticorupție
- Deschiderea fiscală
- Achiziții publice

Acțiuni emergente în prezentul plan:

- Digitalizarea serviciilor corecționale

Respectarea cerințelor minime OGP pentru co-creare: Da

Pentru viitoarele planuri de acțiune, părțile interesate au recomandat extinderea în continuare a razei de acțiune, de exemplu prin intermediul rețelelor sociale și al mass-mediei și prin organizarea mai multor reuniuni publice.⁵ Aceste activități ar putea avea loc înainte și în timpul procesului de co-creare, ca parte a pregătirii.

Societatea civilă a evaluat, în general, pozitiv planul de acțiune, deoarece acoperă prioritățile majore pentru aderarea țării la UE.⁶ Cu toate acestea, s-a considerat că scopul ar fi putut beneficia de acțiuni concrete în domeniul combaterii corupției, al datelor deschise și al transparenței fiscale. În cursul procesului de co-creare, Comitetul de coordonare a convenit că planul de acțiune nu va copia activitățile din alte strategii sau acte normative, ci mai degrabă va adopta o atitudine guvernamentală deschisă în implementarea acestor strategii și documente.⁷ Întrucât guvernul a adoptat un număr mare de strategii în 2023, în majoritatea angajamentelor au fost incluse doar seturi restrânse de activități, chiar dacă domeniile abordate de aceste angajamente includ adesea provocări mai mari. De exemplu, guvernul a retras un angajament privind e-democrația din cauza coinciderii acestuia cu Strategia pentru transformare digitală.⁸

IRM a identificat două angajamente ca fiind promițătoare. În cadrul Angajamentului 1, Cancelaria de Stat va monitoriza și va sprijini implementarea Legii privind accesul la informațiile de interes public. Pentru Angajamentul 2, Cancelaria de Stat și-a stabilit obiective ambițioase pentru îmbunătățirea transparenței și participării la procesul decizional. Celelalte angajamente sunt mai puțin ambițioase. Angajamentul 3 ar putea îmbunătăți digitalizarea serviciilor corecționale, dar nu este clar dacă va îmbunătăți transparența sau responsabilitatea acestora. Angajamentul 4 se axează pe îmbunătățirea raportării Republicii Moldova cu privire la punerea în aplicare a Convenției Națiunilor Unite împotriva corupției, unul dintre instrumentele anticorupție pe care țara le are la dispoziție. Angajamentul 5 vizează implicarea societății civile în monitorizarea bugetului și în procesul de aderare la UE, dar nu include sprijin instituțional din partea guvernului. În cele din urmă, Angajamentul 6 susține noile reglementări și politici menite să îmbunătățească transparența în achizițiile publice, efectuând pașii planificați în Programul Național de Dezvoltare a Achizițiilor Publice 2023-2026.

Implementarea cu succes a planului de acțiuni va necesita o activitate consecventă a Guvernului, și în special a Cancelariei de Stat în calitate de agenție coordonatoare. Va fi esențial să se mobilizeze atât părțile interesate guvernamentale, cât și cele neguvernamentale, inclusiv cele din afara Comitetului de coordonare, pentru a atinge obiectivele și pentru a asigura promptitudinea și calitatea punerii în aplicare.⁹

¹ Consiliul Uniunii Europene, Politica de extindere a UE, Moldova, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/enlargement/moldova/>

² Parlamentul Republicii Moldova, HOTĂRÂREA nr. 41 din 24.02.2022 privind declararea stării de urgență, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130079&lang=ro

³ A se vedea <https://cancelaria.gov.md/ro/content/comitetul-de-coordonare-pentru-guvernare-deschisa-s-intrunit-sedinta>

⁴ Guvernul Republicii Moldova, Notă informativă la Dispoziția Guvernului cu privire la aprobarea domeniilor prioritare și angajamentelor pentru guvernarea deschisă pentru anii 2023-2025, https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/9_not%C3%A0_informativ%C3%A1_la_pg%C4%82d_2023-2025.pdf

⁵ Maria Covalciuc (Asociația pentru Guvernare Eficientă și Responsabilă (AGER)), Diana Enachi (IDIS "Viitorul"), Nicolae Panfil (Promo-LEX), Veronica Crețu, interviuri IRM, ianuarie 2024.

⁶ Nicolae Panfil (Promo-LEX), Ianina Spinea (TI-Moldova), Veronica Crețu (expertă guvernare și Data4Development, trimis în cadrul Parteneriatului pentru o Guvernare Deschisă, Access Info Group la Consiliul Europei, Moldova4EU Diaspora Task Force), interviuri realizate de IRM, ianuarie 2024.

⁷ Natalia Postică (Cancelaria de Stat a Republicii Moldova), interviu realizat de IRM, 19 decembrie 2023; Maria Covalciuc (Asociația pentru Guvernare Eficientă și Responsabilă (AGER)), interviu realizat de IRM, 25 ianuarie 2024, Diana Enachi (IDIS "Viitorul"), interviu realizat de IRM, 29 ianuarie 2024.

⁸ Natalia Postică (Cancelaria de Stat a Republicii Moldova), interviu realizat de IRM, 19 decembrie 2023.

⁹ Ana Calinici (Cancelaria de Stat a Republicii Moldova), Anastasia Kozlovtseva (Parteneriatul pentru o Guvernare Deschisă), Veronica Crețu (expertă Guvernare și Data4Development, Trimis în cadrul Parteneriatului pentru o Guvernare Deschisă, Access Info Group la Consiliul Europei, Grupul de lucru Moldova4EU pentru diaspora), interviuri realizate de IRM, ianuarie 2024.

Secțiunea II: Angajamente promițătoare în Planul de acțiune al Republicii Moldova 2023-2025

Următoarea analiză analizează cele două angajamente pe care IRM le-a identificat ca având potențialul de a obține cele mai promițătoare rezultate. Angajamentele promițătoare abordează un domeniu de politică important pentru părțile interesate sau pentru contextul național. Acestea trebuie să fie verificabile, să aibă o perspectivă guvernamentală deschisă relevantă și să aibă un potențial modest sau substanțial de rezultate. Această revizuire oferă, de asemenea, o analiză a provocărilor, oportunităților și recomandărilor pentru a contribui la procesul de învățare și implementare a acestui plan de acțiune.

Tabelul 1. Angajamente Promițătoare

Angajamente promițătoare
1. Implementarea Legii privind accesul la informație: Acest angajament va asigura implementarea Legii nr. 148/2023 privind accesul la informație.
2. Îmbunătățirea mecanismelor de consultare în procesul decizional: Acest angajament va îmbunătăți transparența și participarea publicului la procesele decizionale la nivel național și local, precum și funcționarea platformelor consultative permanente.

Angajamentul 1: Implementarea Legii privind accesul la informație (Cancelaria de Stat, Ministerul Justiției)

Pentru o descriere completă a angajamentului, a se vedea Angajamentul 1 din [Planul de Acțiune al Republicii Moldova 2023-2025](#).

Context și obiective:

În iunie 2023, Republica Moldova a adoptat Legea privind accesul la informație nr. 148/2023, care a înlocuit Legea 982/2000 și a reflectat prevederile Convenției Consiliului Europei privind accesul la documentele oficiale (Convenția de la Tromsø).¹⁰ Legea a intrat în vigoare în ianuarie 2024. Cancelaria de Stat a propus acest angajament pentru a asigura implementarea eficientă a legii.¹¹ Legea este un pas important în procesul de aderare a Republicii Moldova la UE. Acesta oferă o listă extinsă de informații pe care instituțiile publice trebuie să le publice pe site-urile lor oficiale.¹² Procedura de depunere a cererilor de informații a fost simplificată, cu norme mai clare privind formele de acces la informații și norme privind impunerea taxelor. Legea obligă, de asemenea, furnizorii de informații să înregistreze cererile într-un registru separat. Cancelaria de Stat este responsabilă de colectarea și publicarea datelor agregate privind solicitările de informații și răspunsurile. În plus, legea prevede sancțiuni mai raționalizate pentru nerespectarea normelor, eliminând procedura internă de recurs administrativ și limitând termenul pentru controalele judiciare la maximum trei luni.

Indicele libertății de informare al Republicii Moldova pentru 2022 realizat de Freedom House a identificat deficiențe sistemice în ceea ce privește accesul la informație, inclusiv lacune semnificative în legislație și provocări în aplicarea practică a legii anterioare. Acesta a solicitat guvernului să promoveze o mai mare disponibilitate a informațiilor pe site-urile instituțiilor publice și să consolideze controalele externe de conformitate prin inspecții, monitorizarea site-urilor web și sancțiuni împotriva autorităților și funcționarilor care încalcă dreptul la informare.¹³ Indicele libertății de informare din 2023 a remarcat progrese semnificative în cadrul legislativ al

țării în ceea ce privește accesul la informații ca urmare a noii legi, dar și o înțelegere limitată a principiilor transparenței în rândul organismelor publice (în special autoritățile locale și întreprinderile de stat), ceea ce indică necesitatea unei monitorizări, supravegheri și sensibilizări sporite.¹⁴ Raportul Transparency International (TI) Moldova din 2021 privind implementarea OGP a constatat că autoritățile publice și întreprinderile de stat uneori nu au răspuns solicitărilor de informații pe motive de protecție a datelor cu caracter personal sau de confidențialitate și rareori plasează informații despre activitățile lor pe paginile lor web, așa cum prevedea legea anterioară.¹⁵ Raportul CSO Meter din 2023 menționează că furnizorii de informații invocă adesea în mod nejustificat protecția datelor cu caracter personal, protecția secretelor comerciale sau alte tipuri de secret pentru a refuza accesul la informații.¹⁶

Accesul la informație este de mai mulți ani o prioritate pentru societatea civilă din Moldova.¹⁷ În conformitate cu recomandările IRM,¹⁸ acest angajament va asigura exercitarea dreptului de acces la informațiile de interes public și va institui un mecanism național de monitorizare și evaluare a dreptului de acces la informație. Se preconizează că acest angajament va îmbunătăți transparența guvernamentală prin consolidarea aplicării Legii privind accesul la informație. De asemenea, va oferi publicului informații privind implementarea prevederilor legale de către autoritățile publice în baza rezultatelor monitorizării. În plus, angajamentul va promova participarea civică prin colectarea de feedback de la părțile interesate cu privire la punerea în aplicare a legii.

Potențialul rezultatelor: Substanțial

Pe baza feedbackului părților interesate, mecanismul de monitorizare prevăzut de acest angajament va fi esențial pentru a asigura punerea în aplicare a legii și pentru a aborda aspectele descrise mai sus.¹⁹ Deși legea prevede monitorizarea răspunsurilor la solicitările de informații, aceasta nu acoperă monitorizarea divulgării pro active a informațiilor. Angajamentul va umple această lacună, permițând Cancelariei de Stat să urmărească implementarea prevederilor legale și să ofere deținătorilor de informații îndrumări cu privire la informațiile pe care trebuie să le publice. În plus, părțile interesate consideră că reglementările statutare pentru paginile web oficiale vor contribui la standardizarea informațiilor pe site-urile oficiale ale deținătorilor de informații și vor asigura publicarea acestora conform legii. La 26 septembrie 2023, Guvernul a adoptat Hotărârea Guvernului nr. 728/2023 pentru actualizarea cadrului normativ pentru site-urile oficiale ale autorităților publice și extinderea domeniului de aplicare a reglementării la profilurile de social media, redefinirea conținutului publicat pe site-urile oficiale, stabilirea regulilor pentru asigurarea accesibilității informațiilor publice și îmbunătățirea cadrului normativ pentru securitatea cibernetică.²⁰

În plus, un manual de implementare va oferi sprijin pas cu pas autorităților publice, administrațiilor locale și întreprinderilor de stat în implementarea noilor prevederi legale.²¹ Formarea profesională a funcționarilor publici și informarea cetățenilor ar putea, de asemenea, să îmbunătățească capacitățile și înțelegerea drepturilor și responsabilităților legate de accesul la informații. Formarea administrației locale este deosebit de importantă, deoarece comunitățile mici nu sunt adesea conștiente și nu au capacitatea de a-și îndeplini obligațiile în ceea ce privește accesul la informații.

Angajamentul are potențialul de a îmbunătăți accesul la informații și de a ajuta Republica Moldova să respecte cerințele de aderare la UE. Acesta oferă un cadru solid pentru garantarea dreptului la informare și îmbunătățirea domeniului de aplicare și a calității informațiilor divulgate publicului. Astfel, IRM evaluează angajamentul ca având un potențial substanțial al rezultatelor.

Oportunități, dificultăți și recomandări în timpul implementării

Va fi important a se asigura că instituția Cancelariei de Stat dispune de resurse umane și financiare suficiente pentru implementarea activităților din cadrul acestui angajament. Se preconizează că proiectul finanțat de UE "Sprijin pentru dialogul politic structurat, coordonarea punerii în aplicare a Acordului de asociere și consolidarea procesului de apropiere juridică"²² și Proiectul Consiliului European "Sprijin pentru Pluralismul Media și Libertatea de Exprimare"²³ vor avea rolul de a sprijini punerea în aplicare, în special manualul, evenimentele publice și formarea profesională. Monitorizarea și consolidarea capacităților autorităților din toate comunitățile din țară (aproximativ 900) ar putea constitui o dificultate. Societatea civilă poate juca un rol esențial în sprijinirea Cancelariei de Stat în activitățile de monitorizare și consolidare a capacităților, în special la nivel local.

Republica Moldova ar putea lua în considerare următoarele recomandări:

- **Obligativitatea cursului de instruire online** pentru actualii funcționari publici și ca parte a procesului de integrare a noilor funcționari publici. Cancelaria de Stat și societatea civilă ar putea, de asemenea, să promoveze utilizarea manualului în rândul funcționarilor publici, ca parte a instruirii.
- **Creșterea resurselor umane ale Cancelariei de Stat** pentru monitorizarea gestionării cererilor de informații și dezvoltarea pro-activă a informațiilor și includerea monitorizării dezvoltării pro-active în actele normative.
- **Furnizarea de informații în formate accesibile publicului larg, inclusiv grupurilor subreprezentate, în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 728/2023.** Hotărârea Guvernului nr. 728/2023 stabilește stilul, conceptul vizual și designul site-urilor oficiale ale instituțiilor publice. În același timp, aceasta prevede cerințe specifice pentru a asigura accesul publicului și persoanelor cu dizabilități la informațiile de pe site-urile oficiale. Pe parcursul implementării, Cancelaria de Stat ar putea asigura că paginile web oficiale ale instituțiilor publice respectă principiile prezentei Hotărâri de Guvern. De exemplu, site-urile web ar putea fi ajustate pentru a sprijini utilizarea de către persoanele cu deficiențe de vedere și pentru a oferi traducere în limbajul semnelor pentru materialele video. Instituțiile publice ar putea, de asemenea, să adopte formate ușor de utilizat pentru căutarea și înțelegerea ușoară a informațiilor.
- **Crearea unui sistem informatic unificat pentru înregistrarea cererilor de informații cu analiza automată a datelor.** Angajamentul solicită evaluarea oportunității creării unui registru al cererilor de acces la informații din sistemul automatizat de informații (AIS) pentru toate autoritățile care fac obiectul raportării. În cazul în care fondurile sunt asigurate pentru crearea unui astfel de sistem, Cancelaria de Stat ar putea proiecta registrul anticipat pentru a permite utilizatorilor să filtreze statisticile după agenția de stat, timp, regiune etc. Sistemul ar putea servi, de asemenea, drept platformă universală pentru transmiterea cererilor de informații către organismele administrației publice sau administrațiile locale. De exemplu, portalul unic pentru accesul la cererile de informații din Spania permite utilizatorilor să depună cereri și să vadă statistici pentru cereri în timp real și oferă resurse pentru înțelegerea modului în care funcționează accesul la informații.²⁴ Platforma Armeniei pentru cereri de informații permite autorilor cererilor să urmărească starea cererii lor și să primească răspunsuri prin intermediul platformei.²⁵

- **Dezvăluirea pro-activă a datelor care sunt cel mai frecvent solicitate și utilizate de cetățeni și de părțile interesate.** Cancelaria de Stat ar putea consulta utilizatorii de date și societatea civilă cu privire la seturile de date care trebuie prioritizate și cerințele privind calitatea informațiilor furnizate. IRM recomandă, de asemenea, aplicarea standardelor de date deschise, permițând utilizarea și reutilizarea mai ușoară a datelor, în conformitate cu Directiva UE 2019/1024 privind datele deschise.²⁶ Transpunerea acestei directive este planificată pentru trimestrul III al anului 2025, conform Planului național de acțiune pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană 2024-2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 829/2023.²⁷ Mai multe idei privind posibilele reforme pentru îmbunătățirea accesului la informații pot fi găsite în Ghidul Open Gov.²⁸

Angajamentul 2: Îmbunătățirea mecanismelor consultative în procesul decizional (Cancelaria de Stat, A.O. "IDIS Viitorul", Congresul Autorităților Locale)

Pentru o descriere completă a angajamentului, a se vedea Angajamentul 2 în [Planul de Acțiuni al Republicii Moldova 2023-2025](#).

Context și obiective:

Republica Moldova are mai multe reglementări privind participarea publicului la procesul de legiferare, inclusiv Legea privind transparența decizională²⁹ și Hotărârea Guvernului cu privire la mecanismul consultărilor publice cu societatea civilă în procesul decizional.³⁰ Platforma centrală pentru publicarea proiectelor legislative, [particip.gov.md](#), funcționează din 2012. Angajamentele anterioare ale OGP au urmărit consolidarea e-participării și a colaborării cu societatea civilă. Cu toate acestea, respectarea dispozițiilor legale rămâne inconsecventă. De regulă, toate autoritățile publice trebuie să publice proiectele de acte normative pentru consultări înainte de adoptarea finală a acestora. Cu toate acestea, ele nu furnizează întotdeauna pachetul complet de documente, versiunile ulterioare ale proiectelor sau feedbackul publicului cu privire la propuneri.³¹ TI-Moldova relatează că unele proiecte de acte normative de interes public nu presupun deloc consultări publice, iar rezultatele consultărilor publice (procese-verbale ale ședințelor consultative și rezumatele recomandărilor) nu întotdeauna sunt disponibile.³² Cancelaria de Stat raportează că în anul 2022 au supuse consultărilor circa 80 la sută din actele normative, dar doar 60 la sută din consultările publice respective își au rezultatele publicate. În plus, interesul societății civile și al publicului față de [particip.gov.md](#) este scăzut, proiectele de acte normative primind puține comentarii.³³

Aceste probleme au fost remarcate și de organizațiile internaționale. Raportul de monitorizare SIGMA al Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) a recomandat consolidarea controlului calității consultărilor publice, inclusiv stabilirea responsabilității instituționale.³⁴ Grupul de state împotriva corupției (GRECO) a recomandat publicarea proiectelor legislative și a tuturor amendamentelor și documentelor justificative în timp util, conform legii, și respectarea unor termene adecvate pentru consultări mai semnificative.³⁵ Comisia Europeană a subliniat participarea societății civile la procesul decizional la toate nivelurile ca fiind una dintre cele nouă priorități pentru aderarea Republicii Moldova la UE.³⁶

Acest angajament, propus de Cancelaria de Stat,³⁷ are drept scop evaluarea reglementărilor și a instrumentelor și mecanismelor digitale existente de participare și, pe baza evaluării, modificarea cadrului normativ privind consultările publice și îmbunătățirea [particip.gov.md](#). De asemenea, va îmbunătăți funcționarea platformelor consultative permanente în toate autoritățile

publice centrale, așa cum prevede modificarea Hotărârii Guvernului nr. 967/2016 adoptată în iunie 2023.³⁸ Aceste platforme servesc drept spațiu de dialog în care proiectele de decizii, actele normative și documentele de politică sunt discutate cu societatea civilă, mediul academic, partenerii sociali și alte părți interesate. Angajamentul prevede cartografierea activităților acestora, organizarea de workshop-uri/ateliere cu funcționarii publici responsabili de platforme, elaborarea de orientări și indicatori pentru funcționarea acestora și crearea unui grup interinstituțional pentru monitorizarea în rândul autorităților publice (alcătuit din persoane responsabile pentru asigurarea transparenței decizionale a autorităților publice centrale). În cele din urmă, activitățile destinate administrațiilor locale includ ateliere și cursuri de formare privind transparența procesului decizional și implicarea cetățenilor în procesul decizional. Angajamentul este legat de Planul de acțiune pentru aderarea la UE³⁹ și de Strategia de dezvoltare a societății civile (CSDS), adoptată în 2023.⁴⁰ Aceasta este relevantă pentru participarea civică, deoarece implică îmbunătățirea mecanismelor de participare, inclusiv a particip.gov.md și a platformelor consultative permanente.

Potențialul rezultatelor: Substanțial

Dacă este pus în aplicare pe deplin, acest angajament are un potențial substanțial de rezultate. Aceasta va promova practic participarea publicului, prin îmbunătățirea platformei online, a organismelor consultative și a măsurilor practice și de reglementare adoptate pe baza unei evaluări aprofundate efectuate în mod participativ. Cancelaria de Stat și-a stabilit ținte ambițioase în acest angajament pentru îmbunătățirea calității și cantității consultărilor publice. Printre acestea se numără majorarea ratei de publicare a anunțurilor privind actele normative și proiectele de acte normative până la 90% și asigurarea unei rate de publicare de 100% a rezultatelor consultărilor publice (inclusiv sinteza propunerilor și obiecțiilor la proiectul de hotărâre). Proporția proiectelor care primesc comentarii și propuneri primite prin intermediul particip.gov.md va crește de la 0,7% la 20%, în timp ce ținta pentru feedback la aceste comentarii este de cel puțin 90%.

Nevoile de îmbunătățire a particip.gov.md vor fi identificate printr-o evaluare a soluțiilor digitale existente, în consultare cu societatea civilă. Modificările aduse cadrului de reglementare vor fi determinate prin consultarea societății civile, evaluarea instrumentelor digitale existente și efectuarea unui studiu al cadrului existent. Părțile interesate din societatea civilă intervievate au așteptări mari de la evaluările cadrului de reglementare și ale particip.gov.md, despre care consideră că vor permite soluții mai bine orientate pentru a spori interesul publicului pentru implicarea în procesele decizionale.⁴¹ În plus, părțile interesate din societatea civilă consideră că activitățile de monitorizare sunt importante pentru punerea în aplicare a reglementărilor privind procesul decizional participativ.⁴²

Angajamentul ar putea contribui, de asemenea, la instituționalizarea activității platformelor consultative permanente în toate instituțiile publice centrale și ar putea ajuta autoritățile publice să respecte modificările aduse Hotărârii Guvernului nr. 967/2016. Înainte de aceste modificări, platformele consultative au fost create la discreția autorității publice. De exemplu, Ministerul Justiției a înființat patru grupuri consultative care vizează elaborarea și punerea în aplicare a strategiilor sectoriale.⁴³ Grupul inter-agenții va asigura supravegherea operațiunilor platformelor consultative. Acest lucru ar putea standardiza activitatea platformelor și, în cele din urmă, ar putea îmbunătăți dialogul dintre autoritățile publice și societatea civilă, în special în primele etape ale elaborării reglementărilor. În același timp, indicatorii operaționali pentru platformele consultative (care urmează să fie publicați într-un raport anual) ar putea ajuta Cancelaria de Stat și grupul inter-agenții să monitorizeze eficiența acestora.

În cele din urmă, angajamentul ar putea îmbunătăți practicile participative în rândul administrațiilor locale, inclusiv prin promovarea utilizării particip.gov.md și prin furnizarea de ateliere și cursuri de formare privind guvernarea deschisă și participarea publicului. Părțile interesate consideră că acoperirea autorităților locale este importantă, deoarece, în mod tradițional, discrepanța dintre reglementările legale privind consultările și punerea lor în aplicare practică a fost mai vizibilă la nivel local (din cauza lipsei de competențe, precum și a numărului mai mic de OSC-uri care își desfășoară activitatea în comunități mai mici).⁴⁴

Oportunități, dificultăți și recomandări în timpul implementării

Succesul angajamentului va depinde în mare măsură de capacitatea Cancelariei de Stat de a îmbunătăți participarea publicului, inclusiv prin modificări ale reglementărilor, îmbunătățiri ale particip.gov.md, evenimente promoționale și consolidarea capacităților. Întrucât angajamentul include o gamă largă de măsuri, punerea sa deplină în aplicare ar putea fi dificilă. Ca și în cazul angajamentului 1, vor fi necesare resurse umane și financiare suficiente pentru punerea în aplicare, iar cooperarea cu alte agenții de stat și cu societatea civilă va fi esențială pentru succes.

IRM recomandă următorii pași pentru asigurarea unei implementări eficiente:

- **Efectuarea unei evaluări calitative aprofundate a mecanismelor de consultare.** Atunci când evaluează eficacitatea mecanismelor de consultare existente, Cancelaria de Stat ar putea completa colectarea datelor cu o evaluare calitativă aprofundată pentru a afla despre cauzele profunde ale utilizării limitate a acestora, în special particip.gov.md. De exemplu, Cancelaria de Stat ar putea consulta mici focus grupuri de OSC-uri și cetățeni care au vizitat platforma, permițându-le să-și împărtășească opiniile cu privire la modul de îmbunătățire a experienței utilizatorilor. Cancelaria de Stat ar putea, de asemenea, să consulte o gamă diversă de părți interesate atunci când determină modificările cadrului normativ.
- **Concentrarea pe nevoile utilizatorilor atunci când modernizați particip.gov.md.** Cancelaria de Stat ar putea adăuga opțiuni pentru ca utilizatorii să se aboneze la domenii specifice de politică și să primească notificări privind consultările în jurul subiectelor de interes. Platforma ar putea permite căutarea și filtrarea mai ușoară după subiecte, ar putea include scurte descrieri ale proiectelor într-o limbă accesibilă cetățenilor și ar putea oferi informații cuprinzătoare cu privire la fiecare proiect de lege, cu versiunea revizuită a proiectelor și informații privind statutul acestora. Cancelaria de Stat s-ar putea inspira și de la alte țări pentru consolidarea particip.gov.md. De exemplu, Sistemul Estoniei permite cetățenilor să primească notificări cu privire la proiectele de lege viitoare, posibilitatea de a urmări progresul elaborării politicilor și un spațiu ușor de utilizat pentru crearea în comun a politicilor.⁴⁵ Pe portalul croat de consultare electronică, observațiile sunt legate de anumite părți ale legii propuse.⁴⁶ După finalizarea procesului de consultare, comentariile și răspunsurile guvernului pot fi descărcate în format Excel.
- **Dezvoltarea mecanismelor de consultare în primele etape ale elaborării regulamentelor.** OSC-urile menționează că legile sunt de obicei elaborate în colaborare cu un cerc închis de experți, mai degrabă decât cu organizații sectoriale. Prin urmare, OSC-urile trebuie uneori să ofere feedback substanțial cu privire la proiecte atunci când există un decalaj considerabil între proiect și așteptările lor. Organizarea consultărilor într-o etapă timpurie ar putea ajuta instituțiile publice să ia mai bine în considerare

interesele grupurilor afectate și să pregătească proiecte de acte normative de calitate superioară.⁴⁷

- **Asigurarea eficacității practice a platformelor consultative permanente.** Cancelaria de Stat și grupul interinstituțional ar putea adopta mecanisme clare de reglementare și instituționaliza monitorizarea activităților platformelor consultative permanente.
- **Organizarea unei selecții deschise și competitive a membrilor platformelor consultative permanente.** Există riscul ca platformele să devină structuri pro-forma ai căror membri sunt selectați pe baza preferințelor organelor de stat (de exemplu, excluzând vocile critice), ceea ce le-ar putea restrânge eficacitatea. Pentru a reduce acest risc, va fi important să existe o selecție deschisă și competitivă a membrilor și o rotație regulată a membrilor. În plus, IRM recomandă colaborarea cu societatea civilă pentru elaborarea orientărilor pentru platforme.
- **Îmbunătățirea mecanismelor de consultare publică cu Parlamentul.** Dincolo de sfera acestui angajament, societatea civilă a subliniat importanța îmbunătățirii reglementărilor legale și a practicilor de participare publică în Parlament.⁴⁸ La fel ca guvernul, Parlamentul a adoptat măsuri de îmbunătățire a participării publice și a implicării societății civile pe baza recomandărilor de aderare la UE.⁴⁹ Regulamentul de procedură al Parlamentului prevede consultarea publicului cu privire la proiectele legislative și publicarea rezultatelor consultării. OSC și UE menționează necesitatea de a integra mecanismele de consultare publică în statul de procedură al Parlamentului și de a asigura punerea în practică a cerințelor privind consultarea publică.⁵⁰ În viitoarele planuri de acțiuni, Republica Moldova invita Parlamentul să adauge alte angajamente ca o parte a unui Plan separat de Acțiune pentru un Parlament Deschis.⁵¹

Alte angajamente

Alte angajamente pe care IRM nu le-a identificat ca angajamente promițătoare sunt discutate mai jos. Această analiză oferă recomandări pentru a contribui la învățarea și punerea în aplicare a acestor angajamente.

În cadrul angajamentului 3, Ministerul Justiției va crea un sistem unificat pentru standardizarea colectării datelor privind persoanele reținute, arestate și condamnate. În prezent, există o interoperabilitate limitată între practicile de colectare și gestionare a datelor penitenciarelor și ale instituțiilor de probațiune (însușind penitenciare, poliție, instanțe și parchet), în timp ce unele instituții păstrează încă datele pe suport de hârtie, ceea ce împiedică activitatea acestor instituții.⁵² Scopul pe termen lung este de a spori responsabilitatea și transparența sistemelor penitenciare și de probațiune. Cu toate acestea, accesul la datele în cauză este limitat la Ministerul Justiției și la alte instituții relevante, iar angajamentul nu include un element orientat către public, cum ar fi publicarea datelor statistice. Ministerul Justiției intenționează să elaboreze indicatori pentru monitorizarea performanței sistemelor penitenciare și de probațiune care, împreună cu crearea sistemelor digitale și raportarea automatizată, ar putea îmbunătăți accesul la datele statistice.⁵³

Angajamentul 4 a fost inspirat de apelul Coaliției Convenției Națiunilor Unite împotriva Corupției (UNCAC) de a semna Angajamentul de Transparență, prezentat la Summitul Global OGP 2023.⁵⁴ Scopul acestuia este de a spori transparența și participarea societății civile la implementarea și auto-raportarea evaluării UNCAC din Republica Moldova. Deși acest angajament ar putea ajuta Republica Moldova să raporteze UNCAC, acesta reprezintă o îmbunătățire modestă a practicilor anticorupție ale țării. Pentru un impact mai mare, IRM recomandă aplicarea unei abordări

similare de transparență și participare la alte politici naționale anticorupție, cum ar fi Programul Național de Integritate și Anticorupție 2024-2028 și recomandările GRECO.

Angajamentul 5 presupune mobilizarea a trei platforme OSC (cuprinzând 75 de OSC) pentru a sprijini monitorizarea bugetului la nivel central și local, în contextul aderării Republicii Moldova la UE. Angajamentul nu implică în mod explicit nicio instituție guvernamentală, ceea ce ar putea submina sustenabilitatea acestuia. IRM recomandă eforturi în direcția unei transparențe și participări mai durabile la procesele bugetare și la punerea în aplicare a programului de asociere al UE. Acest lucru ar putea implica luarea de măsuri pentru implicarea instituțiilor guvernamentale, de exemplu prin reglementări privind punerea în aplicare a proceselor bugetare participative sau prin crearea de noi mecanisme instituționale pentru participarea OSC la procesele bugetare.

Angajamentul 6 implică publicarea datelor privind achizițiile publice de valoare mică și instruirea funcționarilor publici, în special a specialiștilor în achiziții, cu privire la deschiderea și raportarea datelor privind achizițiile. Deși accesul la datele privind achizițiile publice pe MTender s-a îmbunătățit în ultimii ani, nu toate datele sunt publicate, standardele de date deschise nu sunt întotdeauna respectate, iar informațiile privind etapele post-licitație nu sunt disponibile.⁵⁵ Raportul de referință al OCDE privind cea de-a cincea rundă de monitorizare a reformelor anticorupție în Moldova (publicat în martie 2024) a constatat că majoritatea datelor privind achizițiile nu sunt încă publicate la nivel central sau în formate care pot fi citite automat (obiectivele de referință 5.4.3 și 5.4.4).⁵⁶ Programul național de dezvoltare a achizițiilor publice 2023-2026 va aborda aceste deficiențe.⁵⁷ Întrucât Comitetul de coordonare a preferat să nu copie activități din alte documente privind politicile, Comitetul a propus acest angajament pentru a aborda aspecte care nu sunt acoperite în mod direct de acest program. Părțile interesate din societatea civilă se așteaptă ca acest angajament să sporească transparența datelor privind achizițiile publice de valoare mică, deoarece Agenția pentru Achiziții Publice (PPA) va include aceste date în rapoartele sale trimestriale și anuale.⁵⁸ În plus, există un deficit de competențe în domeniul achizițiilor publice în rândul personalului din multe autorități publice, în special în rândul celor mai mici.⁵⁹ Instruirea ar putea îmbunătăți înțelegerea principiilor transparenței și datelor deschise în rândul funcționarilor publici și ar putea consolida capacitățile acestora în pregătirea și depunerea documentației privind etapele de contractare și post-contractare. Cu toate acestea, IRM evaluează potențialul de rezultate ca fiind modest, întrucât angajamentul implică un set restrâns de activități privind transparența achizițiilor publice. Angajamentul menționează că PPA va include date privind achizițiile publice cu valoare redusă în statisticile oficiale privind achizițiile, dar nu specifică cât de des sau unde PPA va publica aceste date. Pentru sustenabilitatea pe termen lung, PPA și-ar putea actualiza reglementările de raportare pentru a mandata publicarea datelor privind achizițiile cu valoare scăzută în rapoartele sale de achiziții. În plus, PPA ar putea colabora cu OSC-urile pentru a încorpora subiecte precum transparența, accesul la informații și contractarea deschisă în programele de formare profesională.

¹⁰ Comisia Europeană, Document de lucru al serviciilor Comisiei, Raportul pe 2023 al Republicii Moldova, SWD(2023) 698 final, Bruxelles, 8 noiembrie 2023, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_698%20Moldova%20report.pdf; Planul de acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de Comisia Europeană în Avizul său privind cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, aprobat de Comisia Națională pentru Integrare Europeană, 4 august 2022, https://presedinte.md/app/webroot/uploaded/plan_cnie_04.08.2022.pdf

¹¹ Procesul-verbal nr. 2 al reuniunii Comitetului de coordonare pentru o guvernare deschisă, 10 iulie 2023, https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/proces_verbal_nr.2_ccgd_10.07.2023.pdf

¹² Republica Moldova, Legea nr. 148 din 09-06-2023 privind accesul la informațiile de interes public, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137908&lang=ro

- ¹³ Indicele libertății informaționale: măsurarea transparenței instituțiilor publice din Republica Moldova, ediția 2022, https://freedomhouse.org/sites/default/files/2022-12/fh-Moldova_Access-to-Info-Report-2022_Eng-v5_0.pdf
- ¹⁴Indicele libertății informaționale: măsurarea transparenței instituțiilor publice din Moldova, ediția 2023, https://freedomhouse.org/sites/default/files/2023-12/fh-Moldova_Access-to-Info-Report-12-2023_Eng.pdf
- ¹⁵ Transparency International Moldova, Guvernarea deschisă în Republica Moldova: ce subiecte rămân pe ordinea de zi? Rezumat, https://www.transparency.md/wp-content/uploads/2021/05/TI_Moldova_Monitoring_Open_Governance_Action_Plan_2019-2020_Executive_Symmary.pdf
- ¹⁶ CSO Meter: O busolă pentru un mediu favorabil și abilitarea OSC: Moldova 2023 Country Report, Chișinău, 2023, https://csometer.info/sites/default/files/2023-12/CSO%20Meter%20Moldova%20Country%20Report%202023%20EN_1.pdf
- ¹⁷ Parteneriatul pentru o Guvernare Deschisă, Republica Moldova Raportul privind rezultatele tranziției 2019-2020, <https://www.opengovpartnership.org/documents/republic-of-moldova-transitional-results-report-2019-2020/>
- ¹⁸ Parteneriatul pentru o Guvernare Deschisă, Republica Moldova Raport de proiectare 2019-2020, <https://www.opengovpartnership.org/documents/moldova-design-report-2019-2020/>
- ¹⁹ Nicolae Panfil (Promo-LEX), Adrian Ermurachi (Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE)), Maria Covalciuc (Asociația pentru Guvernare Eficientă și Responsabilă (AGER)), Andrei Lutenco (Centrul pentru Politici și Reforme (CPR)), Nadejda Burciu (Ministerul Justiției), interviuri realizate de IRM, ianuarie 2024.
- ²⁰ Republica Moldova, Hotărârea Guvernului nr. 728 din 26.09.2023 cu privire la paginile web oficiale ale autorităților și instituțiilor publice și cerințele minime privind profilurile lor de social media, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139673&lang=ro.
- ²¹ Ianina Spinea (TI-Moldova), Maria Covalciuc (Asociația pentru Guvernare Eficientă și Responsabilă (AGER)), Viorel Rusu (Congresul Autorităților Locale din Moldova), interviuri realizate de IRM, ianuarie 2024.
- ²² Uniunea Europeană pentru Republica Moldova, <https://eu4moldova.eu/projects/eu-project-page/?id=1608>
- ²³ Council of Europe, Support for Media Pluralism and Freedom of Expression in the Republic of Moldova, <https://www.coe.int/en/web/chisinau/media-pluralism-and-freedom-of-expression>
- ²⁴ A se vedea: SAIP, Statistici pe instituții, <https://saip.gob.do>
- ²⁵ A se vedea: Portalul unificat al Armeniei pentru cereri online, <https://e-request.am/en>
- ²⁶ EUR-Lex, Datele deschise și reutilizarea informațiilor din sectorul public, <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/open-data-and-the-reuse-of-public-sector-information.html>
- ²⁷ Planul național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2024-2027, https://www.legis.md/UserFiles/Image/RO/2024/mo%2064-69%20md/plan_45md.pdf
- ²⁸ Parteneriatul pentru o Guvernare Deschisă, Ghidul pentru o Guvernare Deschisă 2023, https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2024/01/OpenGovGuide-2023_Right-to-Information.pdf
- ²⁹ Republica Moldova, Legea nr. 239 din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141227&lang=ro
- ³⁰ Republica Moldova, Hotărârea Guvernului nr. 967 din 09.08.2016 cu privire la mecanismul consultărilor publice cu societatea civilă în procesul decizional, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137925&lang=ro#
- ³¹ CSO Meter: O busolă pentru un mediu favorabil și abilitarea OSC: Moldova 2023 Country Report, Chișinău, 2023, https://csometer.info/sites/default/files/2023-12/CSO%20Meter%20Moldova%20Country%20Report%202023%20EN_1.pdf;
- ³² Transparency International Moldova, Guvernarea deschisă în Republica Moldova: ce subiecte rămân pe ordinea de zi? Rezumat, https://www.transparency.md/wp-content/uploads/2021/05/TI_Moldova_Monitoring_Open_Governance_Action_Plan_2019-2020_Executive_Symmary.pdf
- ³³ Ana Calinici, Natalia Postică (Cancelaria de Stat a Republicii Moldova), Adrian Ermurachi (Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE)), Diana Enachi (IDIS "Viitorul"), interviuri realizate de IRM, ianuarie 2024.
- ³⁴ Rapoarte de monitorizare SIGMA, Administrația publică în Republica Moldova: evaluare în raport cu principiile administrației publice, octombrie 2023, <https://www.sigmaweb.org/publications/Monitoring-Report-2023-Republic-of-Moldova.pdf>
- ³⁵ Grupul de state împotriva corupției al Consiliului Europei, a patra rundă de evaluare: Prevenirea corupției în ceea ce privește membrii parlamentului, judecătorii și procurorii, 9 februarie 2022, <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/1680a5722f>
- ³⁶ Comisia Europeană, Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul European și Consiliu: Avizul Comisiei privind cererea Republicii Moldova de aderare la Uniunea Europeană Bruxelles, 17.6.2022, COM(2022) 406 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022DC0406>
- ³⁷ Procesul-verbal nr. 2 al reuniunii Comitetului de coordonare pentru o guvernare deschisă, 10 iulie 2023, https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/proces_verbal_nr.2_ccgd_10.07.2023.pdf
- ³⁸ Republica Moldova, Hotărârea Guvernului nr. 435 din 28.06.2023 pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr. 967/2016 privind mecanismul de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137916&lang=ro

- ³⁹ Planul de acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de Comisia Europeană în Avizul său privind cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, aprobat de Comisia Națională pentru Integrare Europeană, 4 august 2022, https://presedinte.md/app/webroot/uploaded/plan_cnie_04.08.2022.pdf
- ⁴⁰ Hotărârea Guvernului 845/01.11.2023 cu privire la aprobarea Programului de dezvoltare a organizațiilor societății civile 2024-2027, https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/acte_normative_adoptate_in_sedinta_guvernului_din_01.11.2023.pdf
- ⁴¹ Maria Covalciuc (Asociația pentru Guvernare Eficientă și Responsabilă (AGER)), interviu realizat de IRM, 25 ianuarie 2024; Adrian Ermurachi (Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE)), interviu realizat de IRM, 26 ianuarie 2024.
- ⁴² Andrei Lutenco, Vlada Ciobăniu (Centrul pentru Politici și Reforme (CPR)), interviu realizat de IRM, 30 ianuarie 2024.
- ⁴³ Nadejda Burciu (Ministerul Justiției), interviu realizat de IRM, 30 ianuarie 2024.
- ⁴⁴ Ana Calinici (Cancelaria de Stat a Republicii Moldova), Viorel Rusu (Congresul Autorităților Locale din Moldova), Ianina Spinea (TI Moldova), interviuri IRM, ianuarie 2024.
- ⁴⁵ Parteneriatul pentru o guvernare deschisă, lecții de la reformatori: Estonia trece de la consultarea online la co-creare, 10 august 2020, <https://www.opengovpartnership.org/stories/lessons-from-reformers-estonia-shifts-from-online-consultation-to-co-creation/>
- ⁴⁶ A se vedea portalul croat de consultare electronică, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/Dashboard>
- ⁴⁷ A se vedea mai multe recomandări în orientările internaționale, cum ar fi: Orientări privind legiferarea democratică pentru o mai bună legiferare, OSCE/ODIHR, 2023, <https://www.osce.org/files/f/documents/a/3/558321.pdf>; OECD - Orientări pentru procesele de participare a cetățenilor, https://www.oecd-ilibrary.org/governance/oecd-guidelines-for-citizen-participation-processes_f765caf6-en; Codul de bune practici pentru participarea civilă la procesul decizional, Consiliul Europei, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802eedd3>; Parteneriatul pentru o Guvernare Deschisă, Ghidul pentru o Guvernare Deschisă 2023, https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2024/01/OpenGovGuide-2023_Mainstreaming-Participation.pdf
- ⁴⁸ Nicolae Panfil (Promo-LEX), Ianina Spinea (TI-Moldova), interviews by the IRM, January 2024.
- ⁴⁹ Parlamentul Republicii Moldova, Hotărârea nr. 149 din 09.06.2023 cu privire la aprobarea Platformei pentru dialog și participare civică la procesul decizional al Parlamentului, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137492&lang=ro
- ⁵⁰ Date Promo-LEX, Raport de sinteză: Monitorizarea activității Parlamentului de legislatura a 11-a, august 2022 – iulie 2023, Asociația Promo-LEX, https://data.promolex.md/uploads/101/reports/report_14_en.pdf; Comisia Europeană, Principalele constatări ale Raportului din 2023 privind Republica Moldova, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/qanda_23_5629.
- ⁵¹ Parteneriatul pentru o guvernare deschisă, Orientări pentru planurile de acțiune parlamentare ale OGP, 23 mai 2022, <https://www.opengovpartnership.org/documents/guidance-for-ogp-parliamentary-action-plans-2022/>
- ⁵² Parteneriatul pentru o Guvernare Deschisă, Planul de Acțiuni al Republicii Moldova 2023-2025, <https://www.opengovpartnership.org/documents/moldova-action-plan-2023-2025/>; Promo-LEX, Evaluarea mecanismului de prevenire și combatere a rețelilor de tratament în sistemul penitenciar din Republica Moldova, Chișinău, 2022, <https://promolex.md/wp-content/uploads/2022/11/Report-Evaluation-of-the-mechanism-for-preventing-and-combating-ill-treatment-in-the-penitentiary-system-of-the-Republic-of-Moldova-.pdf>
- ⁵³ Nadejda Burciu (Ministerul Justiției), interviu realizat de IRM, 30 ianuarie 2024.
- ⁵⁴ Coaliția UNCAC, Apel la transparență și participare la Summitul Global OGP 2023 din Estonia, 14 septembrie 2023, <https://uncaccoalition.org/calling-for-transparency-and-participation-at-the-ogp-global-summit-2023-in-estonia/>; Coaliția UNCAC, Angajamentul și ghidul privind transparența, <https://uncaccoalition.org/uncac-review/transparency-pledge/>.
- ⁵⁵ Diana Enachi (IDIS "Viitorul"), interviu IRM, 06 februarie 2024, Maria Covalciuc (Asociația pentru Guvernare Eficientă și Responsabilă (AGER)), interviu realizat de IRM, 25 ianuarie 2024; Banca Mondială, Moldova - Evaluarea sistemului de achiziții publice: Raport principal (engleză), <http://documents.worldbank.org/curated/en/881221617692348590/Main-Report>
- ⁵⁶ OCDE, Raportul de referință al celei de-a cincea runde de monitorizare a reformelor anticorupție în Moldova, 14 martie 2024, pg. 84-85, <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/25fc47ac-en.pdf?expires=1710957278&id=id&accname=guest&checksum=CD31999DCBC3DB11D5CB7A4B86255FD9>
- ⁵⁷ Republica Moldova, Hotărârea Guvernului nr. 625 din 30.08.2023 cu privire la aprobarea Programului național de dezvoltare a sistemului de achiziții publice pentru anii 2023-2026, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139302&lang=ro
- ⁵⁸ Ibidem.
- ⁵⁹ Banca Mondială, Moldova - Evaluarea sistemului de achiziții publice: Raport principal (engleză), <http://documents.worldbank.org/curated/en/881221617692348590/Main-Report>

Secțiunea III. Metodologie și indicatori IRM

Scopul acestei analize nu este strict o evaluare. Aceasta este concepută ca fiind o analiză tehnică rapidă, independentă a caracteristicilor planului de acțiune și a punctelor forte și provocărilor pe care IRM le identifică pentru a contribui la un proces de implementare mai puternic. IRM evidențiază angajamentele care au cel mai mare potențial de rezultate, o prioritate ridicată pentru părțile interesate din țară, o prioritate în contextul național al guvernării deschise sau o combinație a acestor factori.

Cele trei produse IRM furnizate în timpul unui ciclu al planului național de acțiune includ:

- **Sumar al co-creării:** Un rezumat concis care evidențiază lecțiile învățate din rapoartele IRM anterioare pentru a sprijini procesul OGP al unei țări, proiectarea planului de acțiune și învățarea generală.
- **Analiza planului de acțiune:** O analiză tehnică a caracteristicilor planului de acțiune și a punctelor forte și a problemelor identificate de IRM, pentru a contribui la un proces de implementare mai eficient.
- **Raport de rezultate:** O evaluare globală a punerii în aplicare care se axează pe rezultatele la nivel de politici și pe modul în care au loc schimbările. De asemenea, raportul verifică respectarea regulilor OGP și îmbunătățește responsabilizarea și învățarea pe termen lung.

În revizuirea planului de acțiune, IRM urmează un proces de filtrare și grupare pentru a identifica reformele sau angajamentele promițătoare:

Pasul 1: Determinarea a ce poate fi revizuit pe baza verificabilității angajamentului, așa cum este specificat în planul de acțiune.

Pasul 2: Se axează angajamentul pe o guvernare deschisă? Este acesta relevant pentru valorile OGP?

Pasul 3: Analiza măsurii în care angajamentele verificabile sunt axate pe o guvernare deschisă, pentru a identifica dacă anumite angajamente trebuie să fie grupate. Angajamentele care au un obiectiv comun sau contribuie la aceeași reformă sau la aceeași chestiune legată de politici, ar trebui grupate. Potențialul de rezultate al angajamentelor grupate ar trebui revizuit în ansamblu. Personalul IRM urmează acești pași pentru grupul de angajamente:

- a. Determinați temele generale. Dacă planul de acțiune nu este deja grupat pe teme, personalul IRM poate utiliza etichetarea tematică a OGP ca referință.
- b. Revizuirea obiectivelor angajamentelor în scopul identificării angajamentelor care abordează aceeași problemă de politică sau contribuie la aceeași politică sau la aceeași reformă guvernamentală mai amplă.
- c. Organizați angajamentele în clustere după cum este necesar. Angajamentele pot fi deja organizate în planul de acțiune în cadrul unor reforme politice sau guvernamentale specifice.

Pasul 4: Evaluați potențialul de rezultate al grupului de angajamente sau al angajamentului de sine stătător.

Filtrarea este un proces intern. Datele privind angajamentele individuale sunt disponibile în Anexa 1. În plus, în timpul procesului de analiză internă a acestui produs, IRM verifică

acuratețea constatărilor și colectează contribuții suplimentare prin evaluarea *inter-pares*, feedback-ul unității de asistență OGP, după cum este necesar, interviuri și validări cu părțile interesate din țară, o evaluare externă a experților și supravegherea de către Grupul Internațional de Experți (IEP) al IRM.

După cum s-a descris anterior, IRM se bazează pe **trei indicatori-cheie** pentru această revizuire:

I. Verificabilitate

- **Da, suficient de specific pentru a fi revizuit:** Așa cum este scris în planul de acțiune, obiectivele declarate și acțiunile propuse sunt suficient de clare și includ activități verificabile în mod obiectiv pentru evaluarea punerii în aplicare.
- **Nu, insuficient de specific pentru a fi revizuit:** Așa cum este scris în planul de acțiune, obiectivele declarate și acțiunile propuse nu sunt clare și nu includ activități verificabile în mod explicit pentru evaluarea punerii în aplicare.
- Angajamentele care nu pot fi verificate vor fi considerate nerevizuibile și nu se vor efectua evaluări suplimentare.

II. Orientarea spre o guvernare deschisă

Acest indicator determină dacă angajamentul se referă la valorile guvernării deschise de transparență, participare civică sau responsabilitate publică, astfel cum sunt definite în Declarația pentru o guvernare deschisă și în Articolele de guvernare ale OGP, răspunzând la următoarele întrebări orientative. Pe baza unei lecturi atente a textului angajamentului, IRM stabilește mai întâi dacă angajamentul are o lentilă guvernamentală deschisă:

- **Da/Nu:** Vizează angajamentul luat o temă legislativă, o instituție sau un proces decizional mai transparent, participativ sau o responsabilitate crescută față de public?

IRM utilizează valorile OGP definite în Articolele de guvernare. În plus, următoarele întrebări pentru fiecare valoare OGP pot fi utilizate ca referință pentru a identifica tema centrală specifică guvernării deschise în analiza angajamentelor:

- **Transparență:** Guvernul va dezvălui mai multe informații, va îmbunătăți cadrele juridice sau instituționale pentru a garanta dreptul la informare, va îmbunătăți calitatea informațiilor dezvăluite publicului sau va îmbunătăți transparența proceselor decizionale guvernamentale sau a instituțiilor?
- **Participarea civică:** Guvernul va crea sau îmbunătăți, oportunități, procese sau mecanisme pentru ca publicul să se informeze asupra deciziilor sau să le influențeze? Guvernul va crea, permite sau îmbunătăți mecanismele participative pentru minorități sau grupuri subreprezentate? Va permite guvernul un mediu legal care să garanteze libertatea de întrunire, asociere și protest pașnic?
- **Responsabilitatea publică:** Guvernul va crea sau va îmbunătăți oportunități pentru a-i trage la răspundere pe funcționarii publici pentru acțiunile lor? Va permite guvernul cadre legale, politice sau instituționale pentru a promova responsabilitatea funcționarilor publici?

III. Potențialul rezultatelor

IRM a ajustat acest indicator - cunoscut anterior sub numele de indicatorul "impact potențial" - pentru a lua în considerare feedback-ul din procesul de consultare IRM Refresh cu comunitatea OGP. Cu noul accent strategic orientat spre rezultate, IRM a modificat acest indicator pentru a stabili rezultatele așteptate și potențialul, care vor fi verificate în Raportul privind rezultatele IRM după implementare. Având în vedere scopul prezentei analize a planului de acțiune, evaluarea potențialului de rezultate este doar un indiciu timpuriu al posibilității angajamentului de a produce rezultate semnificative pe baza articulării sale în planul de acțiune, spre deosebire de situația actuală din domeniul de politică respectiv.

Scara indicatorului este definită ca:

- **Neclar:** Angajamentul vizează continuarea practicilor în curs, în conformitate cu legislația, cerințele sau politicile existente, fără indicarea valorii adăugate sau a abordării consolidate a guvernării deschise, spre deosebire de practica existentă.
- **Modest:** O inițiativă pozitivă, dar de sine stătătoare sau o schimbare a proceselor, practicilor sau politicilor. Angajamentul nu generează schimbări obligatorii sau instituționalizate în cadrul guvernului sau al instituțiilor care guvernează un domeniu de politică. Exemple sunt instrumente (de exemplu, site-uri web) sau lansări de date, instruire sau proiecte pilot.
- **Substanțial:** un posibil factor de "schimbare a jocului" pentru practicile, politicile sau instituțiile care guvernează un domeniu de politică, sectorul public sau relația dintre cetățeni și stat. Angajamentul generează schimbări obligatorii și instituționalizate în cadrul guvernului.

Această revizuire a fost pregătită de IRM în colaborare cu Tatevik Margaryan și a fost revizuită de experți externi de Andy McDevitt. Metodologia IRM, calitatea produselor IRM și procesul de revizuire sunt supravegheate de IEP IRM. Pentru mai multe informații, consultați secțiunea Prezentare generală IRM a site-ului web OGP.¹

¹ Prezentare generală IRM: <https://www.opengovpartnership.org/irm-guidance-overview/>

Anexa 1. Date privind fiecare angajament în parte¹

Angajamentul 1: Implementarea Legii privind accesul la informație

- Verificabil: Da
- Are o orientare spre guvernarea deschisă? Da
- Potențialul rezultatelor: Substanțial

Angajamentul 2: Îmbunătățirea mecanismelor de consultare în procesul decizional

- Verificabil: Da
- Are o orientare spre guvernarea deschisă? Da
- Potențialul rezultatelor: Substanțial

Angajamentul 3: Digitalizarea serviciilor corecționale

- Verificabil: Da
- Are o orientare spre guvernarea deschisă? Nu
- Potențialul rezultatelor: Neclar

Angajamentul 4: Transparența implementării UNCAC

- Verificabil: Da
- Are o orientare spre guvernarea deschisă? Da
- Potențialul rezultatelor: Modest

Angajamentul 5: Monitorizarea bugetului de către OSC

- Verificabil: Da
- Are o orientare spre guvernarea deschisă? Da
- Potențialul rezultatelor: Modest

Angajamentul 6: Date deschise de-a lungul ciclului de achiziții publice

- Verificabil: Da
- Are o orientare spre guvernarea deschisă? Da
- Potențialul rezultatelor: Modest

¹ Note editoriale:

1. Pentru angajamentele care sunt grupate, evaluarea potențialului de rezultate este efectuată la nivel de cluster, mai degrabă decât la nivelul angajamentelor individuale.
2. Este posibil ca titlurile scurte de angajament să fi fost editate pentru concizie. Pentru textul complet al angajamentelor, vă rugăm să consultați Planul de acțiune al Republicii Moldova 2023-2025 la <https://www.opengovpartnership.org/documents/moldova-action-plan-2023-2025/>.

Anexa 2: Co-crearea planului de acțiune

Țările membre OGP sunt încurajate să urmărească ambiția deplină a standardelor de participare și co-creare OGP care au intrat în vigoare la 1 ianuarie 2022.⁶² IRM evaluează toate țările care au prezentat planuri de acțiune începând cu 2022 în conformitate cu standardele actualizate. Tabelul 2 prezintă măsura în care practicile țărilor de participare și de creare în comun îndeplinesc cerințele minime care se aplică în timpul elaborării planului de acțiune.

OGP a instituit o perioadă de grație de 24 de luni pentru a asigura o tranziție echitabilă și transparentă la standardele actualizate. Planurile de acțiune create în comun și prezentate până la 31 decembrie 2023 se încadrează în perioada de grație. IRM va evalua alinierea țărilor la standarde și la cerințele minime ale acestora.⁶³ Cu toate acestea, se va constata că țările acționează contrar procesului numai dacă nu îndeplinesc cerințele minime pentru planurile de acțiune create în comun în 2024 și ulterior.

Vă rugăm să rețineți că, în conformitate cu Manualul național OGP, țările care implementează planuri de acțiune pe patru ani trebuie să întreprindă un proces de actualizare o dată la doi ani. Țările trebuie să îndeplinească cerințele minime 3.1 și 4.1 în timpul procesului de actualizare.⁶⁴ Evaluarea IRM a procesului de reînnoșire va fi inclusă în Raportul privind rezultatele.

Tabelul 2. Respectarea cerințelor minime

Cerință minimă	Îndeplinit în timpul co-creării?	Îndeplinit în timpul implementării ?
1.1 Spațiu pentru dialog: Cancelaria de Stat a reînnoit MSF (Comitetul de coordonare) în mai 2023. Comitetul include cinci membri ai societății civile și cinci membri ai guvernului, precum și nouă membri supleanți care servesc drept înlocuitori, după cum este necesar. ⁶⁵ Congresul Autorităților Locale este inclus, formal, în lista membrilor societății civile. Informațiile și reglementările Comitetului sunt disponibile pe pagina web a guvernului OGP. ⁶⁶ Regulamentul prevede că reuniunile trebuie să aibă loc cel puțin trimestrial. Comitetul a organizat trei reuniuni în perioada de co-creare. ⁶⁷	Da	<i>A se evalua în raportul privind rezultatele</i>
2.1 Site-ul OGP: Cancelaria de Stat menține o pagină pe site-ul său dedicată OGP (nu este necesară autentificarea sau înregistrarea). ⁶⁸ Pagina web include documente referitoare la cel de-al cincilea plan de acțiune și la planurile de acțiune anterioare.	Da	<i>A se evalua în raportul privind rezultatele</i>
2.2 Depozitarea datelor: Pagina web OGP servește drept depozit. ⁶⁹ Acesta include documentație privind procesele de creare în comun, rapoarte semestriale și anuale de punere în aplicare pentru planurile de acțiune anterioare, împreună cu linkuri către site-urile web relevante pentru anumite activități. Nu există încă informații cu privire la punerea în aplicare a celui de-al cincilea plan de acțiune. Deși depozitul este cuprinzător, nu toate informațiile sunt disponibile într-un format ușor de utilizat în timpul procesului de co-creare, deoarece unele documente sunt PDF-uri scanate. În februarie 2024, Cancelaria de Stat a revizuit toate informațiile disponibile în depozit pentru corespunderea la standardele de accesibilitate și a înlocuit documentele neconforme	Da	<i>A se evalua în raportul privind rezultatele</i>

<p>pentru a corespunde cerințelor de publicare a conținutului informațional pe site-urile oficiale.</p>		
<p>3.1 Notificare prealabilă: Cancelaria de Stat a publicat pe site-ul OGP calendarul de elaborare a celui de-al cincilea plan de acțiuni, împreună cu procesul-verbal al ședinței Comitetului de coordonare din 18 mai 2023, unde a fost discutat procesul de co-creare.⁷⁰ Colectarea propunerilor a început o săptămână mai târziu, la 25 mai 2023, și a durat peste șase săptămâni, până la 10 iulie 2023. IRM consideră că perioada de șapte săptămâni dintre publicarea calendarului (18 mai 2023) și încheierea cererii de propuneri (10 iulie 2023) constituie un preaviz suficient pentru începerea procesului de co-creare. Cererea de propuneri a fost publicată în secțiunea Noutăți a site-ului.⁷¹</p>	Da	<i>Nu se aplică</i>
<p>3.2 Mobilizare: La 4 mai 2023, Cancelaria de Stat a organizat un eveniment public pentru a anunța relansarea Comitetului de coordonare și inițierea unui nou ciclu de co-creare.⁷² Cancelaria de Stat a lansat apelul de propuneri la 25 mai 2023 cu un link către un chestionar.⁷³ În plus, Consiliul Europei, în cadrul proiectului "Consolidarea dialogului și a guvernării locale deschise și etice în Republica Moldova", a organizat o serie de evenimente privind guvernarea deschisă cu reprezentanții autorităților publice locale, discutând despre participarea acestora la procesul de co-creare a planului de acțiuni.⁷⁴ Membrii OSC ai Comitetului de coordonare au diseminat, de asemenea, informații privind procesul de creare în comun în cadrul rețelelor lor.⁷⁵</p>	Da	Nu se aplică
<p>3.3 Mecanismul de feedback: Apelul de propuneri al Cancelariei de Stat a inclus un chestionar (Google Form)⁷⁶ publicat pe site-ul OGP al Guvernului⁷⁷ și pe particip.gov.md⁷⁸ și expediat autorităților publice centrale și locale, autorităților autonome, platformelor OSC și direct OSC-urilor.⁷⁹ Colectarea propunerilor a avut loc între 25 mai 2023 și 10 iulie 2023, fiind adunate 70 de răspunsuri.⁸⁰ La 23 august 2023, la Casa Guvernului a avut loc o consultare pentru a discuta sugestiile privind proiectul planului de acțiune. Participarea la această consultare s-a făcut pe bază de invitație.⁸¹</p> <p>Cancelaria de Stat a expediat proiectul planului de acțiuni organelor guvernamentale și OSC-urilor în septembrie 2023 cu o solicitare de feedback în termen de 10 zile lucrătoare.⁸² În paralel, proiectul a fost publicat pe particip.gov.md pentru comentarii publice în perioada 12-27 septembrie 2023. Planul de acțiuni a fost finalizat în cadrul reuniunii Comitetului de coordonare din 6 octombrie 2023.⁸³</p>	Da	Nu se aplică
<p>4.1 Răspuns motivat: Cancelaria de Stat a publicat răspunsurile la chestionar pe site-ul OGP sub formă de tabel.⁸⁴ Într-un document separat, Cancelaria de Stat a publicat un tabel de propuneri cu feedback bazat pe rezultatele ședinței Comitetului de coordonare din iulie 2023.⁸⁵ De asemenea, Comisia a publicat într-un tabel 10 propuneri prezentate în cadrul consultării publice din august 2023, în care sunt prezentate deciziile și justificările pentru acceptarea sau respingerea fiecărei propuneri.⁸⁶ Cancelaria de Stat a publicat 60 de comentarii parvenite de la organele administrației de stat și OSC-uri după diseminarea proiectului pe pagina web a OGP la 10 octombrie 2023, împreună cu feedback-ul (după ce Comitetul de coordonare le-a analizat).⁸⁷</p>	Da	Nu se aplică
<p>5.1 Implementare deschisă: IRM va evalua dacă au avut loc reuniuni cu părțile interesate din societatea civilă pentru a prezenta rezultatele</p>	Nu se aplică	<i>A se evalua în raportul privind rezultatele</i>

punerii în aplicare și pentru a permite societății civile să prezinte observații în raportul privind rezultatele.		
---	--	--

Comitetul de coordonare reînnoit include înalți funcționari în calitate de membri (secretari de stat ai agențiilor guvernamentale), ceea ce demonstrează angajamentul politic al Republicii Moldova față de procesul OGP. Componenta Comitetului a fost discutată în cadrul unei reuniuni din aprilie 2023, cu participarea autorităților statului și a reprezentanților societății civile, inclusiv a membrilor Comitetului anterior.⁸⁸ Un membru al OSC a fost selectat din Comitetul precedent, trei au fost selectați de Forumul Societății Civile al Parteneriatului Estic, iar unul a fost invitat de la Congresul Autorităților Locale din Moldova. Această procedură de selecție a contribuit la asigurarea unei mai bune reprezentări a societății civile și a implicării administrațiilor locale în procesul OGP.

Oportunitățile de participare la co-creare au fost suficiente, deși părțile interesate au menționat că informarea ar fi putut fi extinsă prin intermediul rețelelor sociale, în timpul reuniunilor publice și al mass-mediei.⁸⁹ Părțile interesate au recomandat, de asemenea, începerea mai devreme a următorului proces de creare în comun, pentru a evita concentrarea reuniunilor în lunile de vară și pentru a furniza o notificare mai timpurie pentru evenimentele de consultare.⁹⁰

Pe baza procesului de co-creare, IRM recomandă pe viitor, parcurgerea următorilor pași:

- Realizarea unei acțiuni de sensibilizare pe scară largă cu privire la OGP, nu numai în timpul creării în comun a următorului plan de acțiune, ci și în timpul punerii în aplicare a planului actual. Acest lucru ar putea fi realizat prin infografice, videoclipuri, talk-show-uri și interviuri ușor de utilizat, care să reflecte valorile OGP, domeniile prioritare, realizările țării și planurile actuale în cadrul participării sale la OGP;
- Luarea în considerare a extinderii gamei de părți interesate implicate pentru a acoperi sectorul privat și mass-media. Aceste grupuri ar putea servi drept parteneri inventivi în ceea ce privește sensibilizarea și îmbunătățirea nivelului de ambiție al angajamentelor viitoare în ceea ce privește activitățile OGP în cazul în care au expertiză, cum ar fi crearea de platforme digitale și monitorizarea accesului la informații;
- Site-ul OGP ar putea permite căutarea și filtrarea cu ușurință a informațiilor, ar putea include opțiuni pentru furnizarea de feedback cu privire la documente și ar putea acoperi informații actualizate privind Comitetul de coordonare. Cancelaria de Stat și Comitetul de Coordonare ar putea, de asemenea, să creeze o pagină de Facebook dedicată OGP pentru o mai bună comunicare.
- Începeți procesul de creare în comun mai devreme, pentru a implica o gamă mai largă de părți interesate și pentru a acorda mai mult timp consultărilor cu privire la proiectele de documente. Luați în considerare organizarea de evenimente de consultare deschise (mai degrabă decât doar pe bază de invitație) pentru a permite oricărei părți interesate să participe.

⁶² Standarde de participare și co-creare OGP 2021: <https://www.opengovpartnership.org/ogp-participation-co-creation-standards/>

⁶³ Ghidul IRM pentru evaluarea cerințelor minime: <https://www.opengovpartnership.org/documents/irm-guidelines-for-the-assessment-of-minimum-requirements/>

⁶⁴ Manualul național OGP 2022, secțiunea 2.3: <https://www.opengovpartnership.org/documents/ogp-national-handbook-rules-and-guidance-for-participants-2022/>

⁶⁵ Anexa nr. 1 la Hotărârea nr. 1 din 18 mai 2023, Componenta nominală a Comitetului director pentru o guvernare deschisă și a membrilor supleanți, <https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/componenta.pdf>

- ⁶⁶ Guvernul Republicii Moldova, Cancelaria de Stat, Guvernul Deschis, <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/guvernare-deschisa>
- ⁶⁷ Anexa nr. 2 la Hotărârea nr. 1 din 18 mai 2023, Regulamentul de organizare și funcționare a Comitetului de coordonare pentru o guvernare deschisă, https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/regulamentul_comitetului_de_cordonare_pentru_guvernare_deschisa.pdf
- ⁶⁸ Guvernul Republicii Moldova, Cancelaria de Stat, Guvernul Deschis, <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/guvernare-deschisa>
- ⁶⁹ Guvernul Republicii Moldova, Cancelaria de Stat, Guvernul Deschis, <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/guvernare-deschisa>
- ⁷⁰ Guvernul Republicii Moldova, Cancelaria de Stat, Procesul de co-creare a Planului de Acțiuni, <https://cancelaria.gov.md/node/4374>, Calendarul de elaborare a Planului de Acțiuni al OGP, https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/calendar_elaborare_plan_de_actiuni_pentru_guvernare_deschisa_2023-2025.pdf
- ⁷¹ Guvernul Republicii Moldova, Cancelaria de Stat, Comitetul de Coordonare pentru o Guvernare Deschisă anunță inițierea procesului de elaborare a Planului de acțiuni pentru o guvernare deschisă pentru anii 2023-2025, <https://cancelaria.gov.md/ro/content/comitetul-de-coordonare-pentru-guvernare-deschisa-anunta-initierea-procesului-de-elaborare>
- ⁷² Guvernul Republicii Moldova, Cancelaria de Stat, Activitatea Comitetului de coordonare pentru o guvernare deschisă a fost relansată, cu o nouă componență, 05 mai 2023, <https://cancelaria.gov.md/ro/content/fost-relansata-activitatea-comitetului-de-coordonare-pentru-guvernare-deschisa-intr-o-noua>
- ⁷³ Guvernul Republicii Moldova, Cancelaria de Stat, Comitetul de Coordonare pentru o Guvernare Deschisă anunță inițierea procesului de elaborare a Planului de acțiuni pentru o guvernare deschisă pentru anii 2023-2025, 25 mai 2023, <https://cancelaria.gov.md/ro/content/comitetul-de-coordonare-pentru-guvernare-deschisa-anunta-initierea-procesului-de-elaborare>
- ⁷⁴ Guvernul Republicii Moldova, Notă informativă la Dispoziția Guvernului cu privire la aprobarea domeniilor prioritare și angajamentelor pentru guvernarea deschisă pentru anii 2023-2025, https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/9_nota_informativa_la_pgd_2023-2025.pdf
- ⁷⁵ Natalia Postică (Cancelaria de Stat a Republicii Moldova), interviu realizat de IRM, 19 decembrie 2023; Diana Enachi (IDIS "Viitorul"), interviu realizat de IRM, 29 ianuarie 2024; Maria Covalciuc (Asociația pentru Guvernare Eficientă și Responsabilă (AGER)), interviu realizat de IRM, 25 ianuarie 2024.
- ⁷⁶ Guvernul Republicii Moldova, Cancelaria de Stat, Comitetul de Coordonare pentru o Guvernare Deschisă anunță inițierea procesului de elaborare a Planului de acțiuni pentru o guvernare deschisă pentru anii 2023-2025, 25 mai 2023, <https://cancelaria.gov.md/ro/content/comitetul-de-coordonare-pentru-guvernare-deschisa-anunta-initierea-procesului-de-elaborare>
- ⁷⁷ Guvernul Republicii Moldova, Cancelaria de Stat, Comitetul de Coordonare pentru o Guvernare Deschisă anunță inițierea procesului de elaborare a Planului de acțiuni pentru o guvernare deschisă pentru anii 2023-2025, <https://cancelaria.gov.md/ro/content/comitetul-de-coordonare-pentru-guvernare-deschisa-anunta-initierea-procesului-de-elaborare>
- ⁷⁸ Particip.gov.md, Anunțul inițierii procesului de elaborare a Planului de acțiuni pentru o guvernare deschisă pentru anii 2023-2025, 25 mai 2023-10 iulie 2023, <https://particip.gov.md/ro/document/stages/anunt-de-initiere-a-procesului-de-elaborare-a-planului-de-actiuni-pentru-o-guvernare-deschisa-pentru-anii-2023-2025/10553>
- ⁷⁹ Natalia Postică (Cancelaria de Stat a Republicii Moldova), interviu realizat de IRM, 19 decembrie 2023.
- ⁸⁰ Guvernul Republicii Moldova, Notă informativă la Dispoziția Guvernului cu privire la aprobarea domeniilor prioritare și angajamentelor pentru guvernarea deschisă pentru anii 2023-2025, https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/9_nota_informativa_la_pgd_2023-2025.pdf
- ⁸¹ Procesul-verbal al ședinței de consultare publică privind elaborarea Planului de acțiuni pentru o guvernare deschisă 2023-2025, 23 august 2023, https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/3_proces_verbal_23.08.2023_0.pdf; Natalia Postică (Cancelaria de Stat a Republicii Moldova), corespondență cu IRM, 23 ianuarie 2023.
- ⁸² Republica Moldova, Scrisoarea Cancelariei Secretarului de Stat nr. 24-78-9688, 12 septembrie 2023, https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/solicitare_de_avizare_12.09.2023.pdf
- ⁸³ Procesul-verbal nr. 3 al ședinței Comitetului de coordonare pentru o guvernare deschisă, https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/2._proces_verbal_nr.3_din_06.10.2023.pdf
- ⁸⁴ Probleme și propuneri identificate în răspunsurile la chestionar, https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/7._propuneri_parvenite_conform_chestionarului.pdf
- ⁸⁵ Probleme și propuneri identificate în răspunsurile la chestionar cu deciziile respective, https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/sinteza_propunerilor_chestionar_iulie_2023.pdf
- ⁸⁶ Aspecte și propuneri rezumate în cadrul reuniunii de consultare publică din 23 august 2023, https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/3_proces_verbal_23.08.2023_0.pdf
- ⁸⁷ Rezumatul obiecțiilor și propunerilor (recomandărilor) proiectului Prevederea Guvernului cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru o guvernare deschisă 2023-2025, https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/8._sinteza_propunerilor_dupa_avizare_30.09.2023.pdf

⁸⁸ Natalia Postică, corespondență cu IRM, 06 februarie 2024; Diana Enachi (IDIS "Viitorul"), interviu realizat de IRM, 29 ianuarie 2024.

⁸⁹ Maria Covalciuc, Diana Enachi, Nicolae Panfil și Veronica Crețu, interviuri realizate de IRM, ianuarie 2024.

⁹⁰ Anastasia Kozlovstseva, Nicolae Panfil și Andrei Lutenco, interviuri IRM, ianuarie 2024.